

**SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS IN THE DYNAMICS OF
SPOUSE RELATIONSHIPS UNDER QUARANTINE**

<https://doi.org/10.37096/SHDISJ-22-1.1-0002>

Viktoriia Davydenko

ORCID ID: 0000-0001-9214-2855

Svitlana Paschenko

ORCID ID: 0000-0002-6072-5535

Abstract

The purpose of the article is to highlight the results of the study of the influence of social and psychological factors on the dynamics of spouse relations under quarantine.

The research tasks were solved with the help of a set of theoretical and empirical methods of psychodiagnostic research: "Typical Marital Status" (E. Eidemiller), "Marriage Satisfaction" questionnaire (V. Stolin), Color relationship test (A. Etkind), "Dynamics of psychological closeness in a married couple" (O. Kronyk), "Tolerance to uncertainty" (S. Badner) and express diagnosis of marital relations under quarantine restrictions (according to V. Stolin's "Marriage Satisfaction" questionnaire).

Based on the results of the empirical research, the socio-psychological factors (tolerance, the state of the individual in the family) of the dynamics of such parameters of the partner's relationship as psychological closeness and attitude towards the partner have been singled out. The study was conducted under the conditions of a long-term quarantine due to Covid-19 and covered the period from 2020 to the end of 2021. The sample included married couples who are in an official marriage. The invitation to participate in the study was posted on social networks – mainly among participants of psychological groups in the Viber messenger.

Based on the understanding of quarantine as a certain set of restrictive measures that can have a destructive effect, we have proven that the disruption of stability in the dynamics of marital relations in conditions of long-term quarantine is a factor that negatively affects all family members, regardless of the fact that the events, which occur during the stay of the spouses in quarantine conditions, can be both negative and positive, joyful and long-awaited.

Based on the results of the conducted research, it can be stated that quarantine conditions do not have a decisive negative impact on the factors of marital satisfaction, while they have a certain destructive effect on the socio-psychological factors of tolerance and the state of an individual in a married couple. Quarantine conditions cause destruction in marital relations, attitude towards partner and psychological closeness, which we identified in the research.

The psychological recommendations developed on the basis of the obtained data are tested in the process of family counseling and are able to slow down the negative dynamics of the development of marital relations under quarantine.

Key words: spouse, marital relations, quarantine conditions, marital satisfaction.

Вікторія Давиденко, Світлана Пащенко. Соціально-психологічні чинники динаміки подружніх стосунків в умовах карантину

Метою статті є висвітлення результатів дослідження впливу соціально-психологічних чинників на динаміку подружніх стосунків в умовах карантину.

Дослідницькі завдання було вирішено за допомогою сукупності теоретичних та емпіричних методів психодіагностичного дослідження, а саме: методика «Типовий сімейний стан» (Е. Ейдемільер), тест-опитувальник «Задоволеність шлюбом» (В. Столін), кольоровий тест відносин (А. Еткінд), методика «Динаміка психологічної близькості в подружній парі» (О. Кроник), методику «Толерантність до невизначеності» (С. Баднер), експрес-діагностика подружніх стосунків в умовах карантинних обмежень (за опитувальником «Задоволеність шлюбом» В. Століна).

За результатами емпіричного дослідження виокремлено соціально-психологічні чинники (толерантність, стан індивіда у родині) динаміки таких параметрів стосунків партнерів, як психологічна близькість та ставлення до партнера. Дослідження проведено в умовах тривалого карантину з приводу Covid-19 та охоплює період від 2020 року до кінця 2021 року. До вибірки увійшли подружні пари, які перебувають в офіційному шлюбі. Запрошення на участь у дослідженні було розміщено у соціальних мережах – переважно серед учасників груп психологічного спрямування у месенджері «Viber».

Виходячи з розуміння карантину як певної сукупності обмежувальних засобів, які можуть мати деструктивний вплив, нами доведено, що порушення стабільності в динаміці подружніх взаємин в умовах тривалого карантину є чинником, що негативно позначається на всіх членах сім'ї, незважаючи на те, що події, які відбуваються протягом перебування подружжя в умовах карантину, можуть бути як негативними, так і позитивними, радісними та довгоочікуваними.

З огляду на результати проведеного дослідження можна стверджувати, що карантинні умови не здійснюють вирішального негативного впливу на фактори задоволеності шлюбом, в той час, як вони мають певний деструктивний вплив на соціально-психологічні чинники толерантності та стану індивіда у подружній парі. Умови карантину спричиняють виокремлену нами у ході дослідження деструкцію в подружніх стосунках, ставленні до партнера та психологічній близькості.

Розроблені на основі отриманих даних психологічні рекомендації апробовані в процесі сімейного консультування та здатні уповільнити негативну динаміку розвитку подружніх стосунків в умовах карантину.

Ключові слова: подружжя, подружні стосунки, умови карантину, задоволеність шлюбом.

Вступ

Термін «карантин» являє собою комплекс обмежувальних і режимних протиепідемічних заходів, спрямованих на обмеження контактів, а у деяких випадках – повної ізоляції. Ізольованість провокує особистість обмежуватись у діях та способі життя, звичних для неї. Зміна звичного стилю життя несе в собі перебудову світосприймання, а саме: цінностей, дій та цілісності знань. Тобто, зміни, що відбуваються в житті сім'ї тісно пов'язані зі змінами й перетвореннями в суспільстві, частиною якого вона є. Відомо, що сприймання змін способу життя

залежить від особливостей вікового розвитку. В молодому віці легше пристосуватися до змін, аніж у зрілому через те, що в молодому віці відбувається лише формування компонентів світогляду. Якщо звернути увагу на подружню пару та її світогляд, то тут зустрічається два різних бачення світу, які засновані на спільності цілей, потреб, поглядів та емоцій.

Серед соціально-психологічних процесів, що відбуваються в сім'ї, важливими є сімейна комунікація та інтеракція, міжособистісна перцепція і рольова диференціація у взаєминах подружжя. Перебіг життя сім'ї як малої соціальної групи включає такі фази, як:

- початкова фаза подружнього життя – до народження першої дитини;
- три батьківські фази, що охоплюють періоди зростання й виховання дітей;
- фаза, коли діти стали соціально зрілими і відокремлюються від батьків;
- пенсійне подружжя.

Соціальні обмеження в умовах карантину можуть чинити як негативний, так і позитивний вплив на існування сім'ї.

У сучасному суспільстві важливість розгляду проблем сім'ї набуває особливої уваги через те, що знижується кількість шлюбів, а рівень розлучень залишається високим. За даними статистики, в Україні щороку реєструють в середньому 300 тисяч шлюбів, і більше ніж половина подружніх пар розлучаються. Пік розлучень припадає на перші роки шлюбу – від 3 місяців до півтора року (від 52 до 61%). Основною причиною цих розлучень є невідповідність до подружнього життя. Найрідше розлучаються пари, які прожили разом більше 20 років.

Соціально-психологічні процеси, як і динаміку можна віднести до основ розвитку подружніх стосунків, які мають певні завдання. При потраплянні сім'ї в умови обмежень соціальної активності, увесь принаймі можливий час спрямовується на взаємодію в подружжі. В. Сатир виділяє функціональні та дисфункціональні сім'ї, де функціональна сім'я – це та родина, яка успішно справляється з поставленими перед нею зовнішніми та внутрішніми завданнями. Дисфункціональна, відповідно – це та родина, яка з цими завданнями не справляється. Міжособистісна комунікація є одним із найважливіших соціально-психологічних чинників через, те, що визначає ефективність її функціонування та ресурси росту і розвитку. В залежності від функціональності та переживання умов карантину, можливо предбачити, яка з сімей знаходиться в зоні ризику, наближеного до розпаду стосунків. Тобто, це те подружжя, серед членів якого порушена міжособистісна комунікація та/або нею переживається одна із криз подружнього життя.

Відтак, метою статті є висвітлення результатів дослідження впливу соціально-психологічних чинників на динаміку подружніх стосунків в умовах карантину.

Теоретичні основи дослідження

У 2020 році людство відчуло на собі умови карантину з певними соціально значимими обмеженнями. Загалом, історія виникнення карантину бере свій початок у 14 ст. в Італії під час спалаху чуми. В тлумачних словниках трактують

карантин, як санітарний пункт або перебування осіб на визначений термін в умовах ізоляції. З медичної точки зору карантин може розглядатись як система державних або місцевих санітарних заходів, спрямованих проти поширення інфекційних захворювань та на ліквідацію епідеміологічних епіцентрів.

Виокремлюють й інші ознаки карантину, такі як комплекс адміністративних, медико-санітарних, організаційних, правових, обмежувальних, протиепідемічних заходів. Такі заходи обмежені часом та місцем, вони мають певну мету – не допустити поширення інфекційних захворювань на території держави. Карантин передбачає ізоляцію карантинного об'єкту від інших. Ці ознаки дозволяють відмежовувати карантин від таких суміжних категорій як обсервація та (само)ізоляція. Обсервацією є перебування особи, стосовно якої є ризик поширення інфекційної хвороби, в обсерваторії з метою її обстеження та здійснення медичного нагляду за нею. Самоізоляція визначається як перебування особи, стосовно якої є обґрунтовані підстави щодо ризику інфікування або поширення нею інфекційної хвороби, у визначеному нею місці (приміщенні) з метою дотримання протиепідемічних заходів на основі зобов'язання особи.

Наголошуємо, що терміни «карантин», «обсервація» та «ізоляція» є спорідненими, передбачають певні протиепідемічні заходи, що спрямовані на недопущення поширення інфекційних хвороб. З огляду на самоізоляцію, людина може піддаватись змінам, які відбуваються на рівні психіки окремої особистості та на макросоціальному рівні. Людина зі свого звичного життя при самоізолюванні переходить в ситуацію дистанційованості, яка зосереджує в собі спілкування, навчання, розваги та навіть роботу (*Дзюбенко, 2020*).

Будь-яке порушення стабільності завжди негативно позначається на всіх членах сім'ї, незважаючи на те, що події можуть бути як негативними, так і радісними та довгоочікуваними. Все це вимагає переналаштування сімейних стосунків відповідно до нових умов. З психологічної точки зору найбільші ризики несуть нові правила взаємодії, які перш за все відбилися на родині, не тільки обмеживши взаємодію між деякими членами родини, але й, що незвично для сучасного світу, сконцентрувавши та ізолювавши членів сім'ї у замкненому просторі на довгий та невизначений проміжок часу. Подружжя зіштовхнулись з новими умовами життя. Н. В. Чепелева звернула увагу на психологічну сторону незвичного для сучасного соціального ритму життя більшості людей – перебування всіх членів родини довгий час разом на обмеженому просторі, що пов'язано з постійним перенапруженням увагою, перетином інтересів і потреб, порушенням особистого простору, прискіпливістю, зауваженнями один до одного, загостренням претензій (*Чепелева, 2021*).

Це найбільшою мірою відчули на собі сімейні системи, адже ізоляція відбулася саме на їх рівні. Люди не відволікаються на інших, коло спілкування обмежується тільки членами сім'ї, тому вони починають дошкуляти один одному. Одне з проведених опитувань (120 осіб віком від 20 до 70 років) засвідчило, що постійне спільне перебування (24/7) може призвести до того, що одні подружні пари будуть зміцнюватися, а інші зрозуміють, що їм не судилося бути разом. Проблемою карантину та цілодобового перебування подружніх пар і сімей разом

стає ще й те, що люди не відпочивають один від одного, не звикли до такого стилю та інтенсивності спільного існування.

Пояснити постійне цілодобове перебування подружжя разом можна психологічною термінологією, такою як «вимушена близькість», яка за характеристиками відповідає тенденціям перебування певних груп в умовах ізоляції тривалий час. Вимушена близькість характеризується постійним спілкуванням окремої групи людей у замкненому просторі, обмеженим колом спілкування, одноманітністю обстановки, соціальною депривацією, загостренням чи зіткненням матеріальних і духовних інтересів, підвищеною напруженістю функціональних систем організму, а щодо сімейних систем – змішуванням професійної діяльності, побуту й відпочинку.

Методологія і методи дослідження

Наразі, у зв'язку з розвитком науки про сім'ю змінюється уявлення про неї. Одна з характеристик сучасної сім'ї, яка відрізняє її від подружніх стосунків минулого, це зміна відносин між сім'єю та індивідом. Якщо раніше включеність у сім'ю була необхідним фактором соціального і фізичного виживання, то зараз цим забезпечується задоволення інших, більш високих потреб. Виживання ж та досягнення певного соціального статусу можливе і поза сім'єю. Концептуальна модель представлена на Рис. 1, задля розкриття завдань дослідження, а саме:

1. Теоретично обґрунтувати соціально-психологічні чинники впливу на динаміку подружніх стосунків.
2. Емпірично дослідити особливості динаміки стосунків у подружніх парах в умовах умов карантину.
3. Сформулювати психологічні рекомендації для збереження сімейної цілісності в умовах карантину.

Рис. 1. Концептуальна модель дослідження

Для того, щоб дослідити соціально-психологічні чинники впливу на динаміку подружніх стосунків в умовах карантину були обрані наступні методики:

1) Методика «Типовий сімейний стан» направлена на вияв трьох станів. Це шкали «Загальна задоволеність», «Нервово-психічне напруження» та «Сімейна тривожність». Метою є вияв найбільш типового стану індивіда у власній сім'ї (Ейдемільер, Юстицький, 1989).

2) Опитувальник «Задоволеність шлюбом» являє собою одновимірну шкалу, що складається з 24 тверджень, які належать до різних сфер – сприйняття себе і партнера; оцінки та думки; установки тощо. Метою є експрес-діагностика ступеня задоволеності шлюбом, а також ступеня узгодженості-неузгодженості задоволеності шлюбом конкретної подружньої пари (Столін, Романова, Бутенко, 1984).

3) Методика «Кольоровий тест відносин» складається з 8 карток сірого, синього, зеленого, червоного, жовтого, фіолетового, коричневого та чорного кольорів і застосовується для виявлення характеру ставлення подружжя один до одного в його динаміці під час карантину (2020-2021 рр.). Кольороасоціативний тест дає можливість дослідити емоційні компоненти відносин особистості. Містить 4 запитання стосовно ставлення до партнера за час перебування в умовах карантину, початок якого припав на 2020 рік (Еткінд, 1980).

4) Методика «Динаміка психологічної близькості в подружній парі» О. Кроника і Е. Кроника у модифікації А. Т. Заєко (Кроник, 1989). Метою її застосування є вивчення динаміки психологічної близькості в подружній парі. При проведенні дослідження подружжю пропонується відобразити у відсотковому форматі від 0% (відповідає відсутності психологічної близькості взагалі) до 100% (абсолютна психологічна близькість) наявність психологічної близькості на початку карантину та на момент проведення дослідження.

5) Методика визначення толерантності до невизначеності С. Баднера за версією Г. У. Солдатової виявляє, яку поведінку демонструє інтолерантна особистість у невизначеності в нових, складних або не визначених ситуаціях. Існує декілька версій інтерпретації методики. За версією Г. У. Солдатової підраховуються шкали: новизна і складність та невирішеність ситуацій. Бланк відповідей містить 16 тверджень (Солдатова, 2008).

6) Експрес-діагностика подружніх стосунків у період карантинних умов (за опитувальником «Задоволеність шлюбом» В. Століна, Т. Романової, Г. Бутенко) призначена для вияву рівня задоволеності шлюбом під час карантинних умов. Матеріали та обладнання: тест опитувальник «Задоволеність шлюбом» В. Століна, Т. Романової, Г. Бутенко з питаннями, переформульованими для порівняння рівня задоволеності шлюбом на початку карантинних умов 2020 року та на момент дослідження, бланк відповідей, ручка. Застосовується та сама одновимірна шкала, але складається вона з 23 тверджень, починаючи з другого запитання.

Тож під час проведення емпіричного дослідження використовується 6 методик задля надійності та взаємодоповнення отриманих даних.

Результати дослідження

Нами було прийняте рішення перевірити, чи мають умови карантину деструктивний вплив на сімейні відносини. Були виокремлені соціально-психологічні чинники впливу на динаміку подружніх стосунків, а саме:

- толерантність (новизна, складність, нерозв'язність ситуацій);
- стан індивіда у родині (загальна незадоволеність, нервово-психічне напруження, сімейна тривожність);
- задоволеність шлюбом.

Також було виокремлено компоненти, які можуть мати деструктивний вплив на сімейні відносини:

- психологічна близькість у стосунках;
- задоволеність шлюбом під час карантинних умов;
- ставлення до партнера в стосунках у період карантину.

Надалі задля конкретизації зібраних даних за методикою кольорового ставлення А. Еткінда було використано таблиці спряженості для вияву значимих змінних.

Нижче ми подаємо ряд змінних, що пропонуються до аналізу (Таблиця 1):

- Найбільш привабливий колір.
- Асоціація кольору з партнером на початку подружніх стосунків.
- Асоціація кольору з партнером на початку карантинних умов (початок 2020 року).
- Асоціація кольору з партнером на момент проходження опитування.

Таблиця 1

Результати таблиці спряженості за методикою кольорного тесту відносин А. Еткінда

<i>Назва змінної</i>	<i>Мода</i>	<i>Максимум</i>	<i>Мінімум</i>
Найбільш привабливий колір	3	6	1
Асоціація кольору з партнером на початку подружніх стосунків	2	8	2
Асоціація кольору з партнером на початку карантинних умов (початок 2020 року)	2	7	1
Асоціація кольору з партнером на момент проходження опитування	5	8	1

Як можемо бачити по змінній, яка стосується найбільш привабливого кольору, найчастіше повторювався зелений колір, що означає *напругу та сталість* у відносинах. Кольори, які використовувались, були від одного до шостого, сьомий та восьмий не використовувались для позначення найпривабливішого кольору.

У змінній, яка стосується асоціації кольору з партнером на початку подружніх стосунків більш повторювався синій колір, що означає *спокій*. На основі цієї вибірки можна стверджувати, що більшість відчувають на початку

своїх відносин спокій зі своїм партнером. Кольори, які повторювались – від другого по восьмий, а колір під номером один не використовувався.

У змінній, яка стосується асоціації кольору з партнером на початку карантинних умов (початок 2020 року) більш повторювався синій колір, який означає *спокій*. Кольори, які повторювались від першого по сьомий, колір під номером вісім не обирали. Тому на основі цього показника можна зробити висновки про те, що більшість відчували спокій зі своїм партнером на початку карантинних умов 2020 року. Кольори, які обирались, мали діапазон від одного до сіми.

У змінній, яка стосується асоціації кольору з партнером на момент проходження опитування найбільш повторювався жовтий колір, що означає *легкість*. З огляду на ці показники можна зробити висновок, що більшість зі своїм партнером відчують на час проходження дослідження легкість у стосунках. Кольори, які повторювались – від першого по восьмий. В даному показнику усі кольори обирались.

Частота повторюваності кольорів у показниках зазначена в таблиці 2.

Таблиця 2

Результати частоти повторюваності кольорів за методикою «Колірного тесту ставлення А. Еткінда

<i>Назва змінної</i>	<i>Показник</i>	<i>Частота</i>	<i>Відсотки</i>
Найбільш привабливий колір	3	23	38,3
Асоціація кольору з партнером на початку подружніх стосунків	2	19	31,7
Асоціація кольору з партнером на початку карантинних умов (початок 2020 року)	2	22	36,7
Асоціація кольору з партнером на момент проходження опитування	5	23	38,3

Перед тим, як перейти до опису характерних критеріїв використання факторного аналізу, варто провести перевірку нормальності розподілу вибірки. Також, обов'язковими умовами є інтервальність шкал, наявність лінійних залежностей та достатня кількість респондентів, тому було використано критерій узгодженості Колмогорова-Смірнова. Результати представлені в Таблиці 3.

Перевірка показала відсутність нормального розподілу (нормальний розподіл – показник вище за 0,05), тому ми провели факторний аналіз. При проведенні перевірки придатності даних для проведення факторного аналізу, ми отримали результат міри адекватності вибірки 0,533. Це свідчить, що дані можуть бути використані для проведення факторного аналізу. Тому що значення КМО коливаються від 0,5 до 1, і чим показник вище – тим краще.

З огляду на виявлений ненормальний розподіл при проведенні вияву критерію Бартлетта (показник значимості 0), доречно використати кореляцію Спірмена.

Таблиця 3

Результати критерію Колмогорова-Смірнова

<i>Змінна</i>	<i>Критерій</i>	<i>Колмогорова-Смірнова</i>	<i>Шапиро-Уїлка</i>
Стать		0,000	0,000
Задоволеність шлюбом під час карантинних умов		0,000	0,000
Загальна незадоволеність		0,000	0,000
Нервово-психічне напруження		0,000	0,004
Тривожність		0,000	0,000
Загальний бал задоволеності шлюбом		0,000	0,000
Найбільш привабливий колір		0,000	0,000
Асоційований колір з партнером на початку стосунків		0,000	0,000
Асоційований колір з партнером на початку карантину		0,000	0,000
Асоційований колір з партнером на час проходження дослідження		0,000	0,000
Психологічна близькість стосунків у 2020 році		0,010	0,006
Психологічна близькість стосунків у 2021 році		0,000	0,000
Новизна		0,001	0,008
Складність		0,006	0,004
Нерозв'язність ситуацій		0,082	0,066

Змінні, що пропонуються до аналізу: стать, задоволеність шлюбом під час карантинних умов, загальна незадоволеність, нервово-психічне напруження, сімейна тривожність, загальний бал задоволеності шлюбом, найбільш привабливий колір, асоціативний колір з партнером на початку подружніх стосунків, асоціативний колір з партнером на початку карантину, асоціативний колір з партнером на час проходження дослідження, психологічна близькість на початку 2020 року, психологічна близькість на час проходження дослідження, новизна, складність, нерозв'язність ситуацій.

Ми вирішили виокремити та показати лише кореляцію між змінними, які стосуються умов картини та змінними, які стосуються виокремлених соціально-психологічних чинників.

Змінні, які стосуються карантину:

- асоціативний колір з партнером на початку умов карантину;
- асоціативний колір з партнером на час проходження дослідження;
- задоволеність шлюбом під час карантинних умов.

Змінні, які являють собою соціально-психологічний чинник:

- задоволеність шлюбом;
- загальна незадоволеність;
- нервово-психічне напруження;
- сімейна тривожність;
- новизна;
- складність;
- нерозв'язність ситуацій.

Показники методики «Толерантність до невизначеності» (С. Баднер), методики «Кольоровий тест ставлення» (А. Еткінд), методики «Типовий сімейний стан» (Е. Ейдемільер, В. Юстицкіс), які мають кореляцію, відображені на Рис. 2.

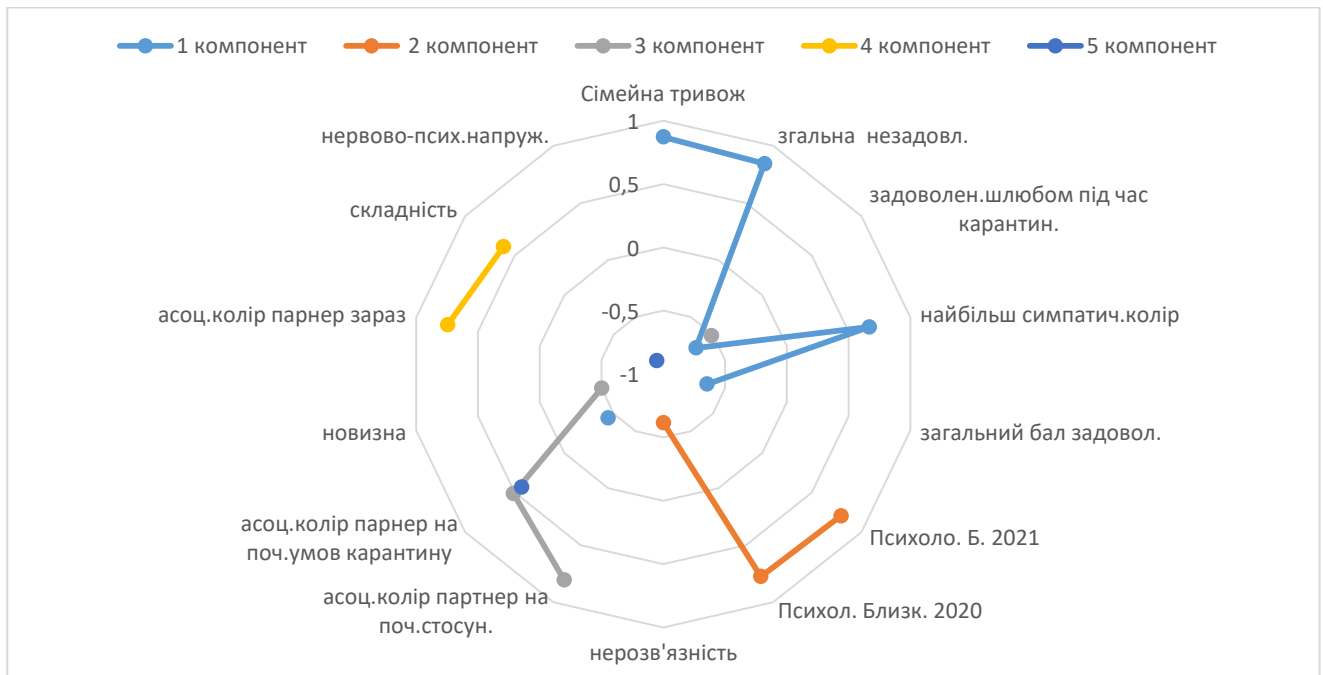
1. Новизна, 2. Складність, 3. Нерозв'язність ситуацій, 4. Задоволеність шлюбом, 5. Загальна незадоволеність, 6. Сімейна тривожність, 7. Нервово-психічне напруження

Ряди: 1-асоціативний колір з партнером на початку карантину, 2-асоціативний колір з партнером на час проходження дослідження, 3-задоволеність шлюбом під час карантинних умов

Рис. 2. Результати кореляційного аналізу

На Рис. 2 показники «Задоволеність шлюбом» із «Задоволеністю шлюбом під час карантинних умов» мають найбільшу кореляцію (0,553**), що свідчить про певний взаємозв'язок між задоволеністю та умовами карантину. У показників «Асоціативний колір з партнером на початку карантинних умов» та «Нервово-психічне напруження» виявилась обернена кореляція (-0,320*), що може свідчити про те, що асоціативний колір може змінюватись при зростанні в особистості нервово-психічного напруження. З огляду на Рис. 2, можна спостерігати соціально-психологічний чинник, який має найбільші показники зі змінними, що стосуються умов карантину, а саме «Чинник задоволеності шлюбом». Він має показник з «Асоціативним кольором, який стосується партнера на початку карантину» (0,190), зі змінною «Асоціативного кольору з партнером на час проходження дослідження» (0,027) та зі змінною «Задоволеність шлюбом під час карантинних умов» (-0,553*).

Далі було вирішено провести факторний аналіз та за його допомогою вдалось методом статистичного аналізу виокремити п'ять компонентів, представлені на Рис. 3.

1. Сімейна тривожність, 2. Загальна незадоволеність, 3. Задоволеність шлюбом під час карантинних умов, 4. Найбільш привабливий колір, 5. Загальний бал задоволеності шлюбом, 6. Психологічна близькість у 2021 році, 7. Психологічна близькість на початку 2020 року, 8. Нерозв'язність, 9. Асоціативний колір з партнером на початку стосунків, 10. Асоціативний колір з партнером на початку карантину, 11. Новизна, 12. Асоціативний колір з партнером на початку проходження дослідження, 13. Складність, 14. Нервово-психічне напруження

Ряди: 1-Перший компонент, 2-Другий компонент, 3-Третій компонент, 4-Четвертий компонент, 5-П'ятий компонент.

Рис. 3. Результати факторного аналізу

Перший фактор акумулює змінні «Сімейна тривожність» (0,872), «Загальна незадоволеність» (0,873), «Задоволеність шлюбом під час карантинних умов» (-0,670), «Найбільш привабливий колір» (0,669), «Загальний бал задоволеності шлюбом» (-0,645), «Асоціативний колір з партнером на початку карантину» (0,442).

Другий фактор акумулює змінні «Психологічна близькість на початку 2020 року» (0,774), «Психологічна близькість на час проходження дослідження» (0,795), «Нерозв'язність» (-0,616).

Третій фактор акумулює змінні «Задоволеність шлюбом під час карантинних умов» (-0,513), «Асоціативний колір з партнером на початку стосунків» (0,803), «Асоціативний колір з партнером на початку карантину» (0,513), «Новизна» (-0,502).

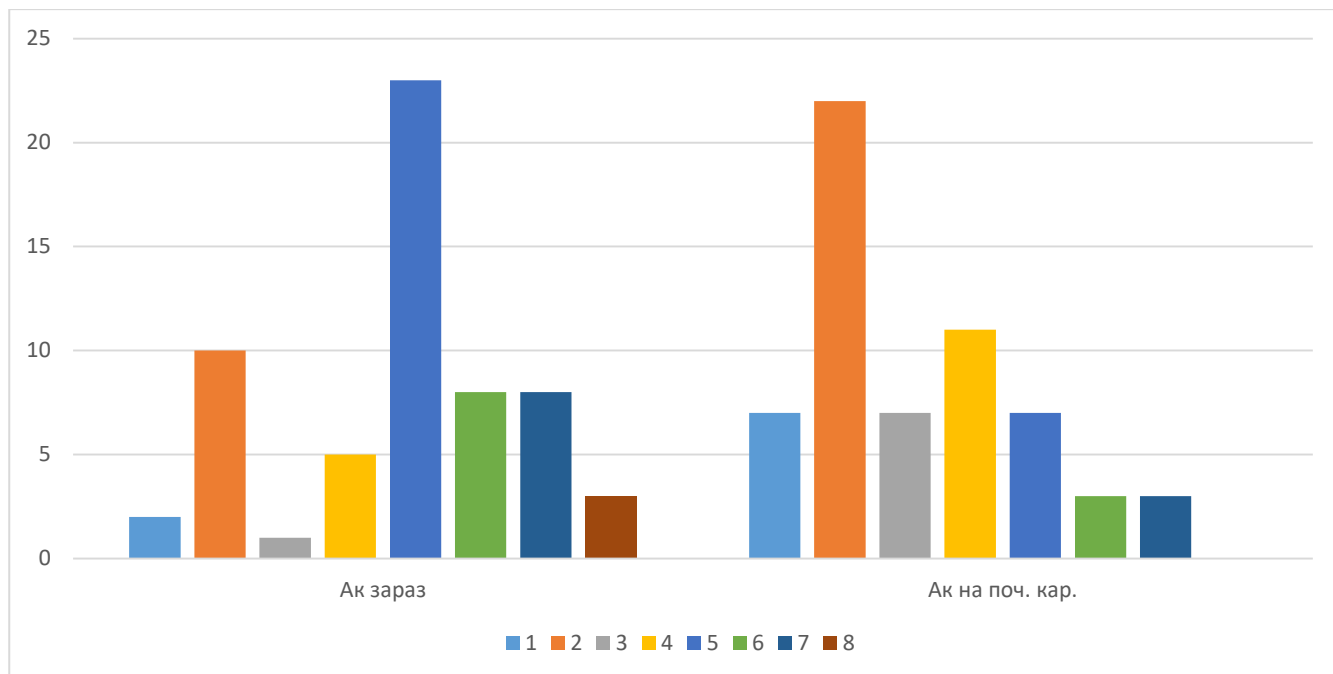
Четвертий фактор акумулює змінну «Асоціативний колір з партнером на початку проходження дослідження» (0,746), «Складність» (0,614).

П'ятий фактор акумулює змінну «Асоціативний колір з партнером на початку карантину» (0,413), «Нервово-психічне напруження» (-0,883).

Таким чином, усі змінні були відділені по факторам за навантаженістю.

Щодо змістовного наповнення факторів, то перший може мати назву «Тривожність», другий – «Близькість», третій – «Ставлення», четвертий – «Сприймання», п'ятий – «Напруження», адже вони описують в більшій мірі певну зміну, яка може настати за умов карантину.

Далі було вирішено проаналізувати динаміку в подружніх стосунках, за шкалами «Асоціативний колір з партнером на початку проходження дослідження» та «Асоціативний колір з партнером на початку карантину» (Рис. 4).

1. Сірий, 2. Синій, 3. Зелений, 4. Червоний, 5. Жовтий, 6. Фіолетовий, 7. Коричневий, 8. Чорний
Ряди: 1-Асоціативний колір з партнером на час проходження дослідження, 2-Асоціативний колір з партнером на початку умов карантину

Рис. 4. Результати методики «Колірний тест відносин» А. Еткінда (середні значення)

За допомогою середніх значень було виявлено, що за шкалою, яка стосується кольорових асоціацій на час проходження дослідження найживаніший колір під номером 5 (жовтий) – легкість та розслаблення, відкритість та комунікативність. За шкалою асоціацій на початку карантинних умов найживаніший колір під номером 2 (синій) – спокій та психологічна задоволеність, безпека.

Отже, згідно з результатами статистичного аналізу, спостерігається прямий зв'язок залежності задоволеності шлюбом та задоволеності шлюбом під час карантинних умов. За допомогою факторного аналізу було виокремлено п'ять факторів. Найвище факторне навантаження припадає на перший компонент «Тривожність», він має 6 змінних, а найменше факторне навантаження має пятий компонент «Напруження», який має 2 змінні.

Дискусія

При самоізолюванні можуть виникати певні загострення інтенсивності психосоціальних стресорів, підвищуватись ризик рецидивів попередніх станів здоров'я, зокрема психічних захворювань, що викликає постійний стрес. Навіть у людей, які мають стійку стабільну психіку, можуть з'являтися тривожні стани, напруження, гострий стресовий розлад. Проте значна частина людей з часом

адаптується до змін та самотійно долає наслідки тривалого стресу. З огляду на це слід зазначити, що карантинні обмеження ставлять саме сім'ю в незручні та незвичні для сімейної психології умови, що також може мати і свої позитивні прояви, а саме сприяти зміцненню міжособистісних стосунків.

Результати проведеного дослідження демонструють, що обрані фактори, а саме «Задоволеність шлюбом під час карантинних умов» здійснюють певний деструктивний вплив на соціально-психологічні чинники. В свою чергу, вплив на динаміку подружжя фактору «Ставлення» не зосереджує в собі деструктивних ознак. Задоволеність шлюбом під час карантинних умов вказує на благополуччя респондентів, але толерантність у невизначених ситуаціях, таких як новизна, складність та нерозв'язність ситуацій вказала на те, що досліджуваними складні ситуації можуть сприйматись швидше як загрозові, аніж такі, які могли б сприяти певному розвитку. Також важливо відмітити те, що при настанні умов карантину змінюється емоційний компонент відношень до партнера та рівень задоволеності шлюбом, на що вказав проведений кореляційний аналіз.

Günther-Bel та інші зазначали, що подружні стосунки під час карантину можуть піддаватись певним змінам. Поліпшення сімейних стосунків під час умов карантину можливо досягнути завдяки балансу між індивідуальними та спільними потребами. Автори також зазначили, що карантинні умови ставлять подружні пари в умови, які дозволяють їм бути стійкими. Де стійкість можливо визначити, як здатність особистості ефективно справлятися з умовами, в яких вона перебуває (Günther-Bel et al., 2020).

Висновки

Виходячи з розуміння карантину як певної сукупності обмежувальних засобів, які можуть мати деструктивний вплив, нами доведено, що порушення стабільності в динаміці подружніх взаємин в умовах тривалого карантину є чинником, що негативно позначається на всіх членах сім'ї, незважаючи на те, що події, які відбуваються протягом перебування подружжя в умовах карантину, можуть бути як негативними, так і позитивними, радісними та довгоочікуваними.

З огляду на результати проведеного дослідження можна стверджувати, що карантинні умови не здійснюють вирішального негативного впливу на фактори задоволеності шлюбом, в той час, як вони мають певний деструктивний вплив на соціально-психологічні чинники толерантності та стану індивіда у подружній парі. Умови карантину спричиняють виокремлену нами у ході дослідження деструкцію в подружніх стосунках, ставленні до партнера та психологічній близькості.

Розроблені на основі отриманих даних психологічні рекомендації апробовані в процесі сімейного консультування та здатні уповільнити негативну динаміку розвитку подружніх стосунків в умовах карантину. Ці рекомендації орієнтують пару на встановлення узгоджених один з одним правил та сприяння їх дотриманню, на адекватну оцінку внутрішньосімейних взаємин та аналіз виникаючих ситуацій шляхом диференціювання проблеми на дві категорії: речі, з якими я можу щось зробити, і речі, з якими я нічого не можу вдіяти. Серед важливого слід відмітити рекомендацію стосовно безумовного прийняття партнера,

а також прагнення подружжя до покращення та розвитку сім'ї незалежно від життєвих обставин. Важливим компонентом є згуртованість сім'ї та її комфортне перебування, відчуття безпеки, миру та спокою. Необхідно звертати свою увагу та долаючи зусилля на проблеми, а не на людину, яка поряд. Дотримуючись подібних рекомендацій можливо уникнути небажаних проявів та об'єднати сім'ю в єдине ціле, якщо раптом воно було порушено умовами карантину.

Література

- Дзюбенко, О. Л. (2020). Поняття карантину та його співвідношення з суміжними категоріями. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*, 1(30). 91-98.
- Діти, ізоляція та карантин: запобігання розлученню сімей та інші міркування щодо захисту дітей під час пандемії COVID-19 (2020). ЮНІСЕФ. Режим доступу: <https://www.alliancecpa.org/en/child-protection-online-library/guidance-children-isolation-and-quarantine-preventing-family>
- Кроник А., Кроник Е. (1989). В главных ролях: Вы, Мы, Он, Ты, Я. Москва : Просвещение.
- Мид М. (2004). Мужское и женское. Исследования полового вопроса в изменяющемся мире. М. : РОССПЭН, 174-188.
- Психологія сім'ї (2010). Навч.посібник: Укладачі Помиткіна, Л., Злагодух, В., Хімченко, Н., Погорільська, Н. Київ : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 270 с.
- Сатир, В. (2000). Психотерапия семьи. СПб. : Питер.
- [Солдато́ва, Г. У., Шайгерова, Л. А., Прокофьева, Т. Ю., Кравцова, О. А.](#) (2008). Психодиагностика толерантности личности. Москва : Смысл, 172 с.
- Чепелева, Н. В. (2021). Психологічні зміни в сімейній системі під час карантину. *Соціальна психологія. Юридична психологія*. Вип. 21, 280 с.
- Эйдемиллер, Э. Г., Юстицкий, В. В. Семейная Психотерапия (1989). Л. : Медицина, 255 с.
- COVID-19, Lockdown and Family Life in a New Reality. Режим доступу : <https://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/1055>
- [Gunther-Bel, Ch., Vilaregut, A., Carratala, E., Torras-Garat, S. et al.](#) (2020). A Mixed-method Study of Individual, Couple, and Parental Functioning During the State-regulated COVID-19 Lockdown in Spain. *Family Process*, Vol. 59(3), 1060-1079. doi: 10.1111/famp.12585.

